

حرف دفتر

خانواده حمایتگر:
نردبان رشد یکدیگر شویم

وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

خانواده حمایتگر: نردبان رشد یکدیگر شویم

وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

مقدمه

خانواده نخستین محیط اجتماعی است که فرد در آن قرار می‌گیرد و بستری است که در آن فرد رشد می‌یابد و از موجودی ضعیف و ناتوان به انسانی با شخصیت تبدیل می‌شود. بدون شک، خانواده مهم‌ترین نقش در کنترل و هدایت تخیل و ظهور خلاقیت‌ها را دارد. اگر خانواده‌ها فرصت لازم را برای سؤال کردن، کنجکاوی و کشف محیط به کودکان بدهند و هرگز آن‌ها را به خاطر سؤال‌ها و کارهای عجیب و غریب تنبیه نکنند، زمینه رشد خلاقیت فراهم می‌شود.

والدین و اطرافیان کودک نخستین انسان‌هایی هستند که با وی ارتباط برقرار می‌کنند. بسیاری از اعمال، اندیشه‌ها، احساسات و جهت‌گیری‌های فرد در بزرگسالی ریشه در خانواده و دوران کودکی او دارد. بی‌شک یکی از جنبه‌های ارزشمند رشد انسان، فرآیند اجتماعی شدن اوست. رشد اجتماعی داشتن ارتباط سالم و منطبق با واقعیت در افراد است و نوجوانانی که مهارت اجتماعی کافی کسب کرده‌اند در ایجاد ارتباط با همسالان و یادگیری در محیط آموزشی، نسبت به نوجوانانی که فاقد این مهارت هستند موفق‌ترند. نخستین محیطی که کودک در آن پرورش می‌یابد و در رفتار بعدی فرد فوق‌العاده تأثیر دارد خانواده است. آن‌چنان که حتی عده‌ای از جرم‌شناسان آن را عامل سلامت یا بیماری آینده فرد ذکر کرده‌اند و مخصوصاً ظهور آثار آن را در دوره جوانی فوق‌العاده دانسته‌اند.

-۶۵-

علل شکوفایی افراد

خانواده

چنان‌که گفته شد، خانواده مهم‌ترین نقش در کنترل و هدایت تخیل و ظهور خلاقیت در کودکان را دارد.

فرزندان خلاق به آرامش روانی، اطمینان خاطر و اعتماد به نفس قوی نیاز دارند. بنابراین، اگر والدین کودکان خود را به همراه نکات مثبت و منفی و همان‌گونه که هستند بپذیرند و حس کنجکاوی آن‌ها را برانگیزند و کودکان‌شان را در انتخاب موضوعات مورد علاقه خود آزاد بگذارند و نظارت درست و دائمی بر کارهای آنان داشته باشند، موجب شکوفایی خلاقیت در آنان می‌شوند. لذا شایسته است والدین تا آنجا که امکان دارد کودکان خود را مستقل بار آورند و آنان را در ایجاد اعتماد به نفس یاری کنند.

مدرسه و دانشگاه

علاوه بر خانواده، مدرسه و دانشگاه، نقش بسیار مهمی در شکوفایی خلاقیت‌های کودکان، نوجوانان و جوانان دارند. سن ورود به مدرسه بسیار حساس و بحرانی در ارتباط با خلاقیت‌های ذهنی است. عواملی مانند تکالیف، تأکید بر محفوظات، اجرای برنامه‌های هماهنگ و انتظار رفتارهای یک‌سان از کودکان، عدم توجه به تفاوت‌های فردی، وجود کلاس‌های پر جمعیت، اعمال انضباط و مقررات فوق‌العاده شدید، تشویق به کسب نمره‌های بالا و ایجاد جوی توأم با رقابت‌های فردی برای ممتاز شدن و سرانجام عدم شناخت یا بی‌توجهی به ویژگی‌های کودکان، نوجوانان و جوانان خلاق سبب می‌شود که قدرت خلاقیت آنان به تدریج کاهش یابد.

جامعه

جامعه از دیگر عوامل مؤثر در شکوفایی خلاقیت و فراهم‌سازی زمینه رشد کودکان است. محیط یا جوی که تحقق چنین هدفی را از آن انتظار داریم باید سه عامل اساسی را داشته باشد: فیزیکی، عقلانی و عاطفی.

چگونه فضای رشد را در خانواده فراهم کنیم؟

خانواده و محبت

بی‌تردید خانواده، اساسی‌ترین نقش را در شکل‌گیری عقاید، رفتار و شخصیت هر فرد دارد. اولین آموزش‌ها در درون خانواده شکل می‌گیرد و پدر و مادر به‌عنوان اولین معلمان با آموختن اخلاق و رفتار شخصیت فرزندان را تا حد زیادی تشکیل می‌دهند. ارتباط محبت‌آمیز بین پدر و مادر و همچنین با فرزندان باعث آرامش و پیشرفت فرزندان در خانواده می‌شود، زیرا فرزندان در سایه مهر و محبت می‌توانند با دور شدن از تنش‌ها فعالیت‌های خود را به‌درستی انجام دهند و استعداد‌های آن‌ها شکوفا شود.

عزت نفس را پرورش دهند

یکی از اصول تربیتی کودکان تقویت اعتماد به نفس و عزت نفس آن‌هاست. کودکانی که عزت نفس مناسبی دارند از انعطاف‌پذیری بیشتری برخوردارند و با اعتماد به نفس بیشتری اظهار نظر می‌کنند. به کودکان خود آموزش دهید که فعالیت‌هایی مثل لباس پوشیدن و

دوچرخه‌سواری را خودشان به تنهایی انجام دهند و به این طریق مهارت‌های فردی خود را تمرین کنند. داشتن یک بدن سالم نیز باعث تقویت اعتماد به نفس می‌شود.

به فرزندان کمک کنید که علایق خود را پیگیری کنند

وقتی فرزندان در راه رسیدن به علایق و مهارت‌ها حمایت والدین خود را داشته باشند، گویی هیچ مانع و محدودیتی احساس نمی‌کنند. این علایق می‌تواند درس، موسیقی، ورزش و از این قبیل باشد، این برنامه‌ها باعث تقویت مهارت‌ها و آشنایی آن‌ها با افراد دیگری می‌شود که دارای اهداف مشترک هستند.

هر کدام از والدین زمان‌هایی را به طور جداگانه به فرزندان اختصاص دهند

کانون و جمع خانوادگی بسیار حایز اهمیت و سودمند است و هر کدام از والدین به طور جداگانه زمان مشخصی را هر بار در کنار یکی از فرزندان سپری کنند. در این ملاقات‌های دوفره می‌توانید توانایی‌های منحصر به فرد فرزندان را شناسایی و او را برای رسیدن به اهدافش تشویق کنید. برنامه‌هایی که به علایق و شخصیت هر کودک بستگی دارد.

فرزندان را تشویق به بیان احساسات خود کنند

جمع‌های خانوادگی یا دوفره زمان مناسبی برای گفت‌وگو با فرزندان است. بگذارید آن‌ها خودشان بحث را هدایت و درباره علایق خود گفت‌وگو کنند. راه دیگر برای ایجاد فضای گفت‌وگو در بین فرزندان برقراری جلسات منظم خانوادگی است. در این جلسات موضوعات مختلفی را باهم به اشتراک بگذارید. هر هفته یا یک هفته در میان همه خانواده در کنار هم جمع شوید و خبرهای جدید، مشکلات و جزئیات آن‌ها را با یکدیگر در میان بگذارید.

پرورش و پشتیبانی

پرورش و حمایت از دیگر اعضای خانواده در درجه اول نقش عاطفی دارد و شامل آسایش، گرمی و اطمینان خاطر اعضای خانواده است. نمونه‌هایی از این نقش، والدینی هستند که پس از گذراندن روز بد در مدرسه، دانشگاه و یا محیط کار فرد را آرام می‌کنند، این نقش شاید کم‌رنگ به نظر برسد، اما بسیار تأثیرگذار است. این حمایت‌ها زمینه را برای

شکوفایی هرچه بیشتر افراد در خانواده محیا می‌کند.

توسعه مهارت‌های زندگی

ازجمله نقش‌های مهم یک خانواده می‌تواند توسعه مهارت‌های زندگی باشد. این نقش شامل رشد عاطفی، جسمی، آموزشی و اجتماعی کودکان و بزرگسالان است. نمونه آن پدر و مادری است که به کودکان خود کمک می‌کنند تا در مدرسه بهتر عمل کنند و یا در مرحله بعد آن‌ها را در مسیر یافتن شغل مناسب همراهی می‌کنند. همه این‌ها توسعه مهارت‌های زندگی است. این مهارت‌ها در انتخاب همسر نیز به آن‌ها کمک می‌کند. اما هیچ خانواده‌ای کامل نیست، به همین دلیل اتخاذ تصمیم در هر برهه زمانی نیاز به مشورت و تخصص دارد، انتخاب رشته، شغل و از همه مهم‌تر همسر مسائلی هستند که علاوه بر مهارت‌های زندگی نیاز به دریافت مشاوره دارند.

حفظ و بهبود کیفیت سلامت جسمی و روانی

سلامتی برای همه افراد مفید است. اگر می‌گوییم یکی از اعضای خانواده سالم است، یعنی هم سلامت جسمی و هم سلامت روانی دارد. اعضای خانواده برای بهبود کیفیت سلامت جسمی و روحی یکدیگر دائماً در تلاش هستند. بنابراین، یکی از نقش‌های مهم خانواده بهبود کیفیت سلامت جسمی و روانی است.

نقش همسران در رشد و پیشرفت یکدیگر

مهم‌ترین نقش متقابل همسران در خانواده تأمین نیازهای عاطفی است. همچنین ارتقای بخشیدن همسر و انطباق و همراه همسر بودن و آشنایی با حقوق همسر از سایر موارد مهم است. مرد و زن هرکدام متناسب با جنسیت خود، توانایی‌های خاصی دارند که هماهنگ کردن این توانایی‌ها با مسئولیت‌هایشان رشد و تعالی خانوادگی را تأمین می‌کند. زن و شوهرها نه تنها در زندگی خصوصی خود نیازمند مستحکم شدن پیوندهای عاطفی‌شان هستند، بلکه باید به رشد و تعالی و فضایل اخلاقی محیط خانوادگی خود نیز توجه کنند تا موجبات شکوفایی یکدیگر را فراهم آورند. برای انجام این امر هرکدام باید وظایف خود را در محیط خانه به درستی انجام دهند که البته برای این امر لازم است، زن و شوهر همدیگر را همان گونه که هستند دوست داشته باشند و اگر مشکلی در رفتار

وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

یکدیگر می‌بینند با علاقه، محبت و با جلب اعتماد طرف مقابل، ضعف‌های او را بیان کنند و اگر او علاقه‌مند به شنیدن باشد، درباره آن موضوع گفت‌وگو کنند. موارد زیر در رشد و شکوفایی خانوادگی مهم هستند:

۱. به همسر خود احترام بگذارید.
۲. به پیشرفت و ترقی و رشد شخصیت همسر خود علاقه‌مند باشید و زمینه را برای تحقق این امر فراهم کنید.
۳. محبت خود را به همسران به صورت عملی نیز نشان دهید.
۴. به جنبه‌های مشترک فکری و روانی خود و همسران توجه و به گونه‌ای عمل کنید تا خصایص مثبت و سازنده به تدریج بیشتر شود.
۵. برای نیل به تفاهم و مناسبات بیشتر با همسران از صداقت و راستی استفاده کنید.
۶. بکوشید شرایط کاری و شغلی، موقعیت اجتماعی، اقتصادی، وضع جسمانی و روانی و سنی همسران را به خوبی بشناسید و به تناسب این خصایص از یاری‌رساندن به او در داخل و خارج خانه دریغ نکنید.
۷. داشتن برنامه مشخص و التزام به اجرای آن‌ها می‌تواند به خانواده کمک کند.

